

УДК 334.722

ПОЛПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА РАХУНОК ЗАСТОСУВАННЯ БІРЖОВОЇ Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТОРГІВЛІ

О. Садура, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. На сьогодні фінансовий стан сільськогосподарських підприємств є вкрай нестабільний. На це впливає низка чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх. Зокрема у зв'язку зі сезонністю сільськогосподарського виробництва виникає необхідність застосування такої форми фінансування, як кредитування чи авансування виробництва. Формою такого явища є надання банком кредиту сільськогосподарському товаровиробнику. Проте за несвоєчасне повернення кредитів, неоплату вартості послуг банки часто відмовляють у кредитах аграрному сектору. З огляду на це зараз виникла необхідність у застосуванні біржової ф'ючерсної торгівлі на аграрному ринку та її розвитку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансового стану сільськогосподарських підприємств висвітлені в різних аспектах у наукових працях В. Андрійчука, М. Дем'яненка, О. Кашенко, С. Кручка, Б. Пасхавера, А. Поддєрьогіна, П. Саблука та багатьох інших вітчизняних учених. Водночас складність і багатогранність питань, пов'язаних із вдосконаленням фінансового стану підприємств аграрного сектору, вивченням впливу чинників на фінансові результати їх діяльності, удосконаленням механізму фінансових відносин зумовлюють необхідність подальших досліджень.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження обґрунтувати доцільність застосування біржової ф'ючерсної торгівлі як одного з основних шляхів покращання фінансового стану сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий стан підприємства є його узагальнюючою якісною характеристикою, дзеркалом, що відображає його поточний ринковий стан. Крім того, оперуючи граничними значеннями показників, аналіз фінансового стану дає змогу судити про фактичну фінансову ситуацію, що склалася на підприємстві. За результатами часткової оцінки фінансового стану підприємства можна дійти висновку і про ефективність використання фінансових ресурсів.

Стратегія розвитку підприємства – це покращання розвитку підприємства, тобто нормалізація його фінансового стану. Найважливіше завдання – усунення неплатоспроможності, бо, коли підприємство може своєчасно погасити власні борги перед кредиторами, це свідчить про встановлення системи розрахунків і попереджує виникнення процедури банкрутства. Хоч неплатоспроможність підприємства можна усунути за рахунок низки фінансових заходів, чинники, які призвели до неї, можуть залишитися без змін. Тому слід звернути увагу на фінансову стійкість підприємства.

Сьогодні в Україні фінансовий стан, а отже, й платоспроможність

сільськогосподарських підприємств є вкрай критичними, тому господарства не в змозі своєчасно повертати кредити, а тим паче, оплачувати вартість послуг. З огляду на це банки відмовляють у кредитах аграрному сектору.

Сільськогосподарський виробник як господарський агент найбільше страждає від нерозвиненої структури біржового ринку. Адже саме завдяки системі біржової торгівлі він може визначитися, що йому вигідно вирощувати, постачати на ринок і в яких обсягах [2, с. 55].

Через недосконалість нормативно-правової бази з питань організації біржової діяльності, особливо укладення строкових контрактів, роздробленість сільського господарства, кризовий стан більшої частини сільськогосподарських підприємств, низький рівень товарності вітчизняної аграрної продукції, практичну відсутність біржової інфраструктури в нашій державі біржова торгівля не вийшла на належний рівень. Тому попри наявність майже шести сотень бірж через них сільськогосподарські підприємства реалізують мізерну частину (в межах відсотка) зерна (пшеницю, ячмінь, кукурудзу тощо). Подібною є ситуація з насінням соняшнику, майже не здійснюються торги цукром.

У світі більшість учасників аграрного ринку використовують біржовий ринок із метою управління ризиками, у тому числі для забезпечення захисту від можливих коливань цін. Такі можливості дає ф'ючерсний ринок. Як відомо, ф'ючерсний контракт – це угода про купівлю чи продаж конкретного товару за наперед обумовленою ціною з поставкою в майбутньому. Особливість цих контрактів – стандартизованість. Практично не існує ризику невиконання контракту: відкрита позиція у будь-який день може бути закрита. При цьому фізичне постачання товару необов'язкове, термін дії контрактів – до 18 (навіть 36 місяців). Ф'ючерсні контракти виконують важливу функцію страхування (хеджування), оскільки вони можуть надавати захист проти несприятливого розвитку цін на готівковому ринку, що зумовлює загальну ринкову стабільність, оскільки покупці та продавці одержують більшу безпеку у своїх операціях.

В Україні спробували запустити ф'ючерсні механізми у другій половині 90-х років ХХ століття, коли з'явився Указ Президента України «Про заходи щодо реформування аграрних відносин» та постанова Кабінету Міністрів України «Про концепцію розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції». У цих документах, зокрема, передбачені розробка правил і запровадження торгівлі ф'ючерсними і форвардними контрактами під закупівлю сільськогосподарської продукції на аграрних біржах. Потім були інші відповідні постанови уряду та Верховної Ради України, накази профільного міністерства. Нарешті учасники аграрного ринку у 2003 році створили «Українську ф'ючерсну біржу», яка планувала у тому самому році організувати торгівлю ф'ючерсними контрактами. Однак цього досі не сталося. Нові сподівання на запуск ф'ючерсної торгівлі учасники ринку пов'язують із розпорядженням Кабінету Міністрів України 588-р від 25.05.2011 року, яким було схвалено Меморандум про взаєморозуміння уряду України, Національного банку України та Чиказької товарної біржі (СМЕ). Раніше схожий меморандум було підписано і з європейською біржею Euronext. Перші торги ф'ючерсами, у тому числі на українську пшеницю, відбулися у червні 2012

року, але не в Україні, а на закордонних майданчиках СМЕ [4].

Для того щоб механізми ф'ючерсної торгівлі нарешті запрацювали на вітчизняному терені, необхідно докласти чимало організаційних і законодавчих зусиль, подолати багато хибних стереотипів і бар'єрів на шляху до цієї мети. Найважливішою передумовою є розуміння сутності дії цих механізмів і засад їх ефективного функціонування й регулювання усіма причетними до цієї важливої справи осіб.

Висновки. Розвинений ф'ючерсний ринок спроможний з великою точністю прогнозувати ціни на сільськогосподарську продукцію, а отже, захищати майбутні врожаї, насамперед зернових культур від небажаних коливань цін. Це стає можливим через існування органічного взаємозв'язку між спотовими та ф'ючерсними цінами. Стабілізація ціни завдяки ефективному функціонуванню ф'ючерсного ринку підвищує кредитоспроможність сільгоспвиробників і здешевлює банківський кредит. При цьому відбувається своєрідний поділ функцій між банком і ф'ючерсною біржею: банк кредитує тільки ту частину вартості товару, відшкодування якої відбуватиметься незалежно від ринкової кон'юнктури, а біржа покриває різницю між банківським кредитом і ціною реалізації товару.

Отже, ф'ючерсна торгівля забезпечуватиме економію коштів сільгоспвиробників, які вони тримають у вигляді резервів на випадок несприятливої кон'юнктури. Крім того, щоденне виявлення на біржі майбутньої ціни даватиме їм змогу чіткіше планувати виробництво, а відкритість цінової інформації забезпечуватиме рівні умови конкуренції.

Бібліографічний список

1. Розгон А. В. Формування та функціонування біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / А. В. Розгон. – К., 2008. – 20 с.
2. Станісевич С. А. Ф'ючерсний контракт як інструмент цінового захисту сільськогосподарського виробника / С. А. Станісевич // Економіка АПК. – 2012. – №3. – С. 54–55.
3. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств / О. С. Філімоненков. – К : МАУП, 2004. – 328 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://press.unian.net/ukr/pressnews-111705.html>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2012/07/17/329571/>.

Садура О. Поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств за рахунок застосування біржової ф'ючерсної торгівлі

Охарактеризовано суть фінансового стану сільськогосподарських підприємств, вказано проблемні аспекти його нестабільності. Обґрунтовано необхідність застосування біржової ф'ючерсної торгівлі, як одного зі шляхів поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: фінансовий стан, ф'ючерс, хеджування, біржова торгівля, спотовий ринок, Аграрна біржа.

Sadura O. Improving the financial condition of agricultural enterprises through the use of stock futures trading

The characteristic nature of the financial condition of farms are problematic aspects of its instability. The necessity of applying f exchange "futures trading as a way to improve the financial condition of the farm.

Key words: financial condition, f 'futures, hedging exchange trading, spot market, Agrarian Exchange.

Садура О. Улучшение финансового состояния сельскохозяйственных предприятий за счет применения биржевой фьючерсной торговли

Дана характеристика сущности финансового состояния сельскохозяйственных предприятий, указаны проблемные аспекты его нестабильности. Обоснована необходимость применения биржевой фьючерсной торговли, как одного из путей улучшения финансового состояния сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: финансовое состояние, фьючерс, хеджирование, биржевая торговля, спотовый рынок, Аграрная биржа.